

БОГОСЛОВСЬКО-ІСТОРИЧНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІМЕНІ АРХІМАНДРИТА ВАСИЛІЯ (ПРОНІНА): ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ (2008-2020 РР.)

Юрій Данилець,

кандидат історичних наук, доцент; доцент кафедри археології, етнології та культурології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
директор Богословсько-історичного науково-дослідного центру
імені архімандрита Василя (Проніна), Ужгород,
Україна
E-mail: jurij.danilec@uzhnu.edu.ua

Василь Міщанин,

доктор історичних наук, доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн, ДВНЗ «УжНУ», науковий співробітник БІНДЦ
імені архімандрита Василя (Проніна), Ужгород,
Україна
E-mail: vasyi.mistchanyn@uzhnu.edu.ua

Науково-дослідний центр при Мукачівській православної єпархії створено за наказом архієпископа Мукачівського і Ужгородського Феодора (Мамасуєва) від 8 вересня 2008 р. Головною метою установи є координація досліджень в області богослов'я та історії Православної Церкви в Карпатському регіоні та суміжних країнах. Керівництво центру ставить перед собою ряд завдань, серед яких підготовка наукових видань, збірників документів, наукових конференцій, форумів, «круглих столів», налагодження контактів з науковими та архівними установами, популяризація церковної історії, виховна робота серед молодшого покоління¹.

1) Статут Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя Проніна // Поточний архів Мукачівської єпархії. Папка БІНДЦ.

На даний час Науково-дослідний центр має чітко сформовану структуру (дві секції – історична та богословська), статут, печатку та нараховує 11 наукових співробітників. З 2008 р. директором БНДЦу є к.і.н., доцент кафедри археології, етнології та культурології ДВНЗ «УжНУ» Юрій Данилець, вченим секретарем – кандидат богослов'я МДА, протоієрей Олександр Монич.

І. Науково-видавнича діяльність.

Протягом діяльності Центру дослідниками було підготовлено та видано: монографію архімандрита Василя (Проніна)¹, присвячену історії християнської церкви на Закарпатті, три томи його праць на різноманітну тематику; колективне міжнародне видання «Сповідники та Подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст.»², до роботи над якою залучено не тільки наукових співробітників Центру, але й архієпископа Бориспільського, вікарія Київської митрополії, а нині митрополита Антонія (Паканича), архієпископа Мукачівсько-Ужгородського Феодора (Мамасуєва), викладача Свято-Троїцької Семінарії в Джорданвіллі (США) Дмитра Анашкіна (нині покійного); два видання туристичного путівника для прочан «Православные монастыри Закарпатья»³ авторства Ю. Данильця та ієромонаха Пімена (Мацоли), котрі вийшли з благословення покійного Блаженнішого Володимира, митрополита Київської і всієї України, Предстоятеля УПЦ; чотири одноосібні монографії Юрія Данильця, які стосуються історії православ'я на Закарпатті першої поло-

1) Собрание трудов архимандрита Василия (Пронина) / Дешифровка рукописей, общая редакция и составление: кандидат богословия, протодиакон Александр Монич, доцент кафедры истории Украины ГВУЗ «УжГУ» Юрий Данилец. Т. I. Ужгород: ОАО «Патент», 2010. 432 с.; Собрание трудов архимандрита Василия (Пронина) / Дешифровка рукописей, общая редакция и составление: кандидат богословия, протодиакон Александр Монич. Т. II. Ужгород: ОАО «Патент», 2010. 390 с.; Собрание трудов архимандрита Василия (Пронина) / Дешифровка рукописей, общая редакция и составление: кандидат богословия, протодиакон Александр Монич. Т. III. Ужгород: ОАО «Патент», 2011. 512 с.

2) Сповідники та Подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст. / Авт. кол.: Ю. Данилець – голова авт. кол., архієпископ Феодор (Мамасуєв), архієпископ Антоній (Паканич), прот. О. Монич, А. Світлинєць, Д. Анашкін, С. Каяйло, В. Міщанин, ієромонах Пімен (Мацола), прот. В. Юрина. Ужгород, 2011. 592 с.

3) Данилець Ю. Пимен (Мацола), ієромонах. Православные монастыри Закарпатья. Путеводитель. К.: Издательский отдел Украинской Православной Церкви, 2010. 210 с.; Данилець Ю. Пимен (Мацола), ієромонах. Православные монастыри Закарпатья. Путеводитель. Издание второе, дополненное. К.: Издательский отдел Украинской Православной Церкви, 2012. 237 с.

вини ХХ ст.¹, життєвого шляху преп. Олексія Карпаторуського² та ігумені Параскеви (Прокоп)³; монографію о. Олександра Монича «Хватит ли мне этой жизни на покаяние?», в якій з'ясовано життєвий та творчий шлях архімандрита Василя (Проніна)⁴.

Співробітники Центру займаються й дослідженням і написанням історії окремих монастирів. Так, О. Монич видав історію Свалявського Свято-Троїце-Кирило-Мефодіївського жіночого монастиря⁵, Угольського та Углянського монастирів на Тячівщині⁶, а співробітники центру А. Світлинєць та С. Канайло – дослідження про Свято-Архангело-Михайлівський монастир у с. Драгово-Забрид⁷.

Із 2011 р. співробітники Центру видають власне наукове періодичне видання – «Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)». До складу редколегії журналу входять відомі українські та зарубіжні вчені. На єпархіальному сайті створено сторінку «БІНДЦ», на якій у форматі pdf представлено всі шість номерів «Наукових записок Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)»⁸. Відзначимо й те, що

- 1) Данилець Ю. Православна церква на Закарпатті у першій половині ХХ ст. Ужгород: Карпати, 2009. 378 с.
- 2) Данилець Ю. Обраний Божим Провидінням. Життєпис преподобного Олексія Карпаторуського сповідника. Чернівці: Місто, 2013. 168 с.; Danileț Iurie. Viața Sfântului Alexie Carpatinul / Traducere de Diana Guțu. – București: Editura Areepag, 2015. 112 s.
- 3) Данилець Ю. Сповідниця імені Христового. Життєвий шлях ігумені Параскеви (в схімі Ніни) (Прокоп) (30.04.1896-4.04.1967), настоятельки Липчанського та Мукачівського православних монастирів. Ужгород: ПП Мульти Арт, 2014. 294 с.
- 4) Монич А., протоіакоп. «Хватит ли мне этой жизни на покаяние?». Житнеописание подвижника благочестия архимандрита Василия (Пронина). Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2011. 157 с.
- 5) Монич Олександр, дякон. Свалявський Свято-Троїце-Кирило-Мефодіївський жіночий монастир. (Короткий історичний нарис). Ужгород, 2009. 48 с.
- 6) Монич Олександр, дякон. Заневський монастир на Полонинах: нариси з історії Угольського та Углянського монастирів. Ужгород: ВАТ «Патент», 328 с., іл.
- 7) Світлинєць А., Канайло С. Свято-Архангело-Михайлівський монастир у селі Драгово-Забрид. Ужгород: Гражда, 2009. 224 с.
- 8) Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) № 1. Присвячується 100-річчю з дня народження архімандрита Василя (Проніна). Ужгород: Карпати, 2011. 276 с.; Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) № 2. Ужгород: Карпати, 2013. 265 с.; Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) № 3. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2014. 340 с.; Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) № 4. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2015. 691 с.; Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна). №5. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2018. 461 с.; Наукові за-

Наукові Записки БНДЦ проіндексовано в міжнародній наукометричній базі Index Copernicus (IC)¹.

Окремі публікації співробітників Центру також представлені на сторінках офіційного видання Мукачівської єпархії – журналі «Православний літопис» та офіційному сайті єпархії: <https://m-church.org.ua/>.

II. Проведення наукових конференцій, «круглих столів», презентацій, виставок.

Одним із засобів презентації наукових результатів дослідників Центру є проведення наукових заходів, котрі в переважній більшості мають міжнародний рівень. Так, 11 вересня 2010 р. в Мукачівському Свято-Миколаївському монастирі було проведено «Всеукраїнську науково-практичну конференцію до 650-річчя Мукачівського Свято-Миколаївського монастиря «Мукачівський Свято-Миколаївський монастир на Чернечій горі: історія і сьогодення». Співорганізаторами конференції виступили Ужгородський національний університет та Державний архів Закарпатської області. Всього у конференції взяло участь 14 науковців. Наукові доповіді учасників торкалися історії Мукачівського монастиря. У підсумку було ухвалено підсумкову резолюцію, де було висловлено бажання продовжувати роботу в науково-церковному полі і вважати за пріоритет поглиблене вивчення і дослідження історичної спадщини Православної церкви на Закарпатті².

10 вересня 2011 р. в м. Мукачево пройшла «Міжнародна науково-практична конференція до 100-річчя з дня народження архімандрита Василя (Проніна) (08.09.1911-05.01.1997) «Архімандрит Василій (Пронін): наукова спадщина і духовний внесок у розвиток релігійної думки на

писки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна). №6. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2019. 745 с.

1) Монич О. Наукові Записки БНДЦ проіндексовано в міжнародній наукометричній базі Index Copernicus (IC). URL: <https://m-church.org.ua/2019/10/13/vazhlyvo-naukovi-zapysky-bindts-proindeksovano-v-mizhnarodnii-naukometrychnii-bazi-index-copernicus-ic/> (дата звернення: 26.11.2020).

2) Монич О. Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 650-річчю від заснування Мукачівського Свято-Миколаївського монастиря. URL: <https://m-church.org.ua/2014/03/07/vseukrajinska-naukovo-praktichna-konferenciya-prisvyachena-650-richchyu-vid-zasnuvannya-mukachivskogo-svyato-mikolajivskogo-monastirya/> (дата звернення: 11.11.2020).

Закарпатті». Організаторами конференції виступили Мукачівська Православна єпархія, Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василя (Проніна) та Державний архів Закарпатської області. До учасників конференції було зачитано вітальні слова Блаженнішого Володимира, митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля УПЦ та ректора Київської духовної Академії та семінарії Високопреосвященнішого Антонія, архієпископа Бориспільського, вікарія Київської Митрополії, голови Учбового комітету при Священному Синоді УПЦ¹. Тематичні виступи учасників висвітлювали цікаві та актуальні питання, як історії, так і богослов'я та інших гуманітарних наук. Наприкінці конференції відбулися презентації: книги за співавторства директора центру Ю. Данильця «Arcibiskup Sawatij (1880-1959). Nástin života a díla zakladatelské postavy pravoslavné církve v Československé republice»² та першого випуску «Наукових Записок БІНДЦ»³.

18 жовтня 2013 р. при Мукачівському монастирі проведено «Міжнародний «круглий стіл» до 100-річчя з дня народження митрополита Дорофея (Філіпа)»⁴. Також відбулася презентація ювілейної листівки з портретом владика Дорофея та освячення ювілейної мармурової дошки. Опісля у Свято-Миколаївському храмі монастиря владика, разом з духовенством єпархії, звершив заупокійну панахиду за митрополитом Дорофеєм. На круглому столі була присутня і делегація у складі представників священства та молоді Словаччини, яка приїхала до Мукачівської єпархії з робочим візитом по обміну досвідом з єпархіальним Відділом сім'ї та молоді.

1) Міжнародна конференція до 100-річчя з дня народження архімандрита Василя (Проніна). URL: <https://m-church.org.ua/2014/03/07/mizhnarodna-konferenciya-do-100-richchya-z-dnya-narodzhennya-arximandrita-vasiliya-pronina/> (дата звернення: 25.11.2020).

2) Arcibiskup Sawatij (1880-1959). Nástin života a díla zakladatelské postavy pravoslavné církve v Československé republice. Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 249 с. ISBN 8024424347, 9788024424347.

3) Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) № 1. Присвячується 100-річчю з дня народження архімандрита Василя (Проніна). Ужгород: Карпати, 2011. 276 с.

4) Монич О. Міжнародний круглий стіл до 100-річчя від дня народження митрополита Дорофея (Філіпа) (20.10.1913 – 30.12.1999). URL: <https://m-church.org.ua/2014/03/07/mizhnarodnij-kruglij-stil-do-100-richchya-vid-dnya-narodzhennya-mitropolita-dorofeya-filipa-20-10-1913-30-12-1999/> (дата звернення: 11.11.2020).

8-9 лютого 2014 р. в приміщенні історичного факультету Ужгородського національного університету відбулася «Міжнародна наукова конференція до 100-річчя II-го Мараморош-Сиготського процесу 1913-1914 рр. «Релігійно-політичні трансформації в Центральній-Східній Європі у першій половині ХХ ст.». Організаторами міжнародного наукового форуму стали історичний факультет «УжНУ», Науково-дослідний центр історико-релігійних студій «Логос» та Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василя (Проніна). Кандидат богослов'я, кандидат історичних наук, проректор Київської духовної академії з науково-богословської роботи, Володимир Бурега зачитав вітальне слово до учасників конференції Предстоятеля УПЦ, Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України. Участь у конференції взяли науковці з восьми країн світу, зокрема США, Угорщини, Росії, Сербії, Польщі, Словаччини, Чехії та України¹.

3-4 жовтня 2015 р. в Мукачеві проводила роботу «Міжнародна наукова конференція «"Малий Афон" – монастирі та чернецтво на Закарпатті: традиції і сучасність», присвячена 1000-літтю давньоруського чернецтва на Афоні». Організаторами наукового форуму стали Мукачівська Православна єпархія, Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василя (Проніна), Міжнародний інститут Афонської спадщини в Україні, Кафедра історії України ДВНЗ «УжНУ», Науково-дослідний центр історико-релігійних студій «Логос», Державний архів Закарпатської області та Відділ національностей та релігій Закарпатської ОДА. У роботі конференції взяло участь понад 60 науковців з одинадцяти країн світу, зокрема: Чехії, Словаччини, Польщі, Росії, Болгарії, Сербії, Хорватії, Республіки Білорусь, Румунії, Молдови, Греції та України. Конференція проводилася за інформаційної підтримки православного порталу «Руський Афон», альманаху

1) Мониц О. Міжнародна конференція до 100-річчя II-го Мараморош-Сиготського процесу 1913-1914 рр. URL: <https://m-church.org.ua/2014/03/07/mizhnarodna-konferenciya-do-100-richchya-ii-go-maramorosh-sigotskogo-procesu-1913-1914-rr/> (дата звернення: 25.11.2020).

«Афонська спадщина» та порталу «Православная жизнь»¹. Після роботи конференції було проведено презентації: наукового альманаху «Афонська спадщина» та видавничих проєктів Міжнародного інституту афонської спадщини в Україні; книги доцента Санкт-Петербурзької Духовної академії архімандрита Августина (Нікітіна) «Афон и Русская Православная Церковь», монографії Ю. Данильця про настоятельку Липчанського та Мукачівського православних монастирів – «Сповідниця імені Христового. Життєвий шлях ігумені Параскеви (в схімі Ніни) (Прокоп) (30.04.1896-4.04.1967)».

4 жовтня 2017 р. з благословення Блаженнішого Онуфрія, митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля Української Православної Церкви у Мукачеві в готельному комплексі «Червона Гора» відбулася Міжнародна наукова конференція присвячена 140-річчю від дня народження та 70-річчю від дня смерті преподобного Олексія (Кабалюка): «Життя та благословенні труди преподобного Олексія (Кабалюка)». Організаторами наукового форуму стали Мукачівська Православна єпархія Української Православної Церкви, Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василя (Проніна), Міжнародний інститут Афонської спадщини в Україні, кафедра історії України ДВНЗ «УжНУ», Архів Сербської Православної Церкви, Державний архів Закарпатської області та Науково-дослідний інститут державно-конфесійного права та державно-церковних відносин УжНУ. До наукового комітету конференції ввійшли: Ян Шафін, прот., проф., ThDr., PhD, декан Православного богословського факультету Пряшівського університету, Андрій Нікулін, прот., PhD, PhD, замдекана Православного богословського факультету Пряшівського університету, Стефан Пружинський, прот., doc. ThDr., PhD, замдекана Православного богословського факультету Пряшівського університету, Павел Марек, д.ф.н., д.п.н., к.і.н., проф. філософського факультету університету в Оломоуці, Мирослав

1) Розпочала свою роботу Міжнародна конференція «Малий Афон» – монастирі та чернецтво на Закарпатті: традиції і сучасність». URL: <https://m-church.org.ua/2015/10/03/rozpochala-svoju-robotu-mizhnarodna-konferenciya-malij-afon-monastiri-ta-chernectvo-na-zakarpatti-tradiciji-suchasnist/> (дата звернення: 25.11.2020).

Жупіна, doc. ThDr., PhD, замдекана Православного богословського факультету Пряшівського університету, Сергій Федака, д.і.н., проф. кафедри історії України УжНУ. У науковому форумі брали участь науковці з семи країн світу (понад 30 очно, 20 заочно): Чехії, Словаччини, Польщі, Росії, Болгарії, Сербії та України. На завершення роботи конференції відбулися презентації свіжих видань Міжнародного інституту афонської спадщини в Україні та Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архимандрита Василя (Проніна)¹. Наступного дня учасникам конференції керівництвом Мукачівської єпархії УПЦ було організовано екскурсії монастирями Мукачівської єпархії.

6-7 листопада 2019 р. з благословення Блаженнішого Онуфрія, митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля Української Православної Церкви в Ужгороді в готельному комплексі «Золота Гора» відбулася Міжнародна наукова конференція, присвячена 120-річчю від дня народження ієросхимонаха Аввакума (Вакарова): «Закарпаття та Афон: духовно-культурні зв'язки». Її організаторами стали: Мукачівська Православна Єпархія, Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архимандрита Василя (Проніна), Міжнародний інститут афонської спадщини, Державний архів Закарпатської області, Архів Сербської Православної Церкви, Wydział Teologiczny Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, Філологічний факультет ДВНЗ «УжНУ», Науково-дослідний інститут державно-конфесійного права та державно-церковних відносин ДВНЗ «УжНУ», Науково-дослідний центр історично-релігійних студій «Логос» ДВНЗ «УжНУ» та Український фонд культури. Загалом в конференції приймало участь очно 36 і заочно 12 відомих істориків, богословів, ієрархів та дослідників з 13 європейських країн². Під час роботи конференції презентовано книгу «Афон-

1) Розпочала свою роботу Міжнародна конференція «Життя та благословенні труди преподобного Олексія (Кабалока)». URL: <https://m-church.org.ua/2017/10/04/mukachevo-rozpochala-svoyu-robotu-mizhnarodna-konferenciya-zhittya-ta-blagosloveni-trudi-prepodobnogo-oleksiya-kabalyuka/> (дата звернення: 18.11.2020).

2) Розпочала свою роботу Міжнародна наукова конференція «Закарпаття та Афон: духовно-культурні зв'язки» (+ПРОГРАМА). URL: <https://m-church.org.ua/2019/11/06/uzhhorod-rozpochala-svoiu-robotu-mizhnarodna-konferentsiia-zakarpattia-ta-afondukhovno-kulturni-zv-iazky/> (дата звернення: 26.11.2020).

ский старец из Закарпатья. Иеросхимонах Аввакум (Вакаров) и его время: 1899–1972»¹. Це колективна праця, видана спільними зусиллям науковців Міжнародного інституту афонської спадщини в Україні та Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна).

Окрім організації і проведення конференцій у межах Мукачівської єпархії БІНДЦ став співорганізатором двох міжнародних конференцій: «Русь и Афон: тысячелетие духовно-культурных связей». К 1000-летию древнерусского монашества на Афоне и 220-летию преставления преп. Паисия Величковского» (28-29 ноября 2014 г., Чернигов) та «Medzinárodná vedecká konferencia v rámci osláv 65. výročia založenia Pravoslávnej bohosloveckej fakulty pod názvom "Perspektíva a úloha humanitných odborov pri formovaní mysliacej a tvoriacej spoločnosti» (24 September 2015, Prešov).

Співробітники Центру приймають участь у роботі міжнародних наукових конференцій в Україні та інших державах. Назвемо основні: III-я Міжнародна наукова конференція «Афон і слов'янський світ», присвячена 1000-річчя давньоруського чернецтва на Святій Горі Афон (21-23 травня 2015 р., м. Київ) (Ю. Данилець), VII-й Міжнародний симпозіум «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність» (26-27 лютого 2016 року в м. Сату Маре (Румунія)) (Ю. Данилець), I Міжнародна наукова конференція «Київські Паїсіївські читання», присвячена 295-річчю від дня народження видатного церковного діяча України, Румунії, Молдови та Греції прп. Паїсія Величковського (27-28 листопада 2017 р. м. Київ) (Ю. Данилець); „BIBLIA A WSPÓŁCZESNOŚĆ – teologiczne, kanoniczne, socjalne i społeczne przesłanie Biblii dla współczesności“. III. Rocznik (27 листопада 2018, Криніца (Польща) (Ю. Данилець, В. Міщанин); XI Міжнародна науково-практична конференція «Духовна і світська освіта: історія взаємин – сучасність – перспективи» (22 жовтня 2019 р. м. Київ) (Ю. Данилець); міжнародна наукова конференція «Церква Мучеників: Гоніння на віру і Церкву в XX столітті» (6-7 лютого

1) Шумило С.В., Шкаровский М.В., Данилец Ю.В., Гайденко П.И. Афонский старец из Закарпатья. Иеросхимонах Аввакум (Вакаров) и его время: 1899–1972. Киев: Международный институт афонского наследия, 2019. 336 с.

2020 р. м. Київ) (Ю. Данилець, В. Міщанин).

Перші свої дослідження на конференціях апробує співробітник Центру Володимир Роман. Наприклад, 15 березня 2015 р. він представив своє дослідження «Православне чернецтво та монастирі на території Іршавського району Закарпатської області (XX ст.) на VI щорічній студентській конференції «Студентська наука в духовній школі», яка проводилася на базі Київській духовній академії¹.

Науковий Центр став організатором та співорганізатором цілого ряду презентації та архівних виставок. 5 вересня 2011 р. у прес-центрі газети «Неділя» в Ужгороді відбулася презентація трилогії «Собрание трудов архимандрита Василия (Пронина)», монографії о. Олександра Монича «Хватит ли мне этой жизни на покаяние?» та вручення 27 журналістам відзнак премії імені архимандрита Василия (Проніна)².

30 вересня 2011 р. у конференц-залі історичного факультету УжНУ відбулася презентація книги «Сповідники та подвижники Православної Церкви на Закарпатті в XX ст.»³. Книга була спільним науковим проектом Наукового Центру, Мукачівської єпархії УПЦ та кафедри історії України УжНУ. Після презентації книги відбулося закриття виставки архівних документів, присвячених відродженню православ'я на Закарпатті на початку XX ст. та 100-річчю з дня народження архимандрита Василия (Проніна), що почала свою роботу 8 вересня 2011 р. в приміщенні Державного архіву Закарпатської області. На презентації наукового проекту були присутні і виступили з промовами міський голова Ужгорода Віктор Погорелов, очільник Державного архіву Закарпатської області Михайло Місюк та представники професорсько-викладацького складу УжНУ – д.і.н., проф. кафедри історії УжНУ Сергій Федака

1) Монич О. Науковий співробітник БІНДЦ взяв участь в студентській конференції в Києві. URL: <https://m-church.org.ua/2015/03/11/naukovij-spivrobitor-binde-vyav-uchastv-studentskij-konferenciji-v-kijevi/> (дата звернення: 29.11.2020).

2) В Ужгороді презентували трилогію праць архимандрита Василия (Проніна) та вручили журналістську премію його імені (ФОТО) (ВІДЕО). URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/86971-V-Uzhhorodi-prezentuvaly-trylohiu-prats-arkhymandryta-Vasyliia-Pronina-ta-vruchyly-zhurnalistsku-premiyu-yoho-imeni-FOTO-VIDEO> (дата звернення: 25.11.2020).

3) В Ужгороді презентують книгу про репресоване православне духовенство. URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/87775-V-Uzhhorodi-prezentuiut-knyhu-pro-represovane-pravoslavne-dukhovenstvo> (дата звернення: 25.11.2020).

та Дмитро Данилюк.

22 вересня 2012 р. в прес-центрі Мукачівської єпархії відбулася презентація путівника «Православні монастирі Закарпаття»¹. У вступному слові до присутніх правлячий архієрей відмітив, що видання такого путівника є «актуальним та надзвичайно потрібним для Мукачівської єпархії, адже завдяки таким проектам кожен бажаючий може не лише ознайомитися з історією та буття обителів єпархії, але й може дізнатися про маршрут поїздки до обителів, прочитати розклад богослужінь, тощо. Стежка до святинь ніколи не заросте. Сподіваюся, що путівник ширше сприятиме виконанню цього духовного завдання». До другого видання путівника читачам представлена інформація про 40 монастирів Закарпаття. Презентація першого видання відбулася 23 жовтня 2010 р. в Грушівському монастирі на Тячівщині².

III. Міжнародна співпраця.

Важливе значення в роботі БІНДЦу відіграє міжнародна співпраця. Відзначимо основні моменти. Так, 25 січня 2015 р., на запрошення Високопреосвященнішого Марка, архієпископа Єгор'ївського, тимчасово керуючого Угорською єпархією та з благословення Високопреосвященнішого Феодора, архієпископа Мукачівського і Ужгородського делегація Богословсько-історичного науководослідного центру імені архимандрита Василя (Проніна) відвідала Свято-Троїцький храм в місті Мішкольц (Угорщина). Після богослужіння гостям з Мукачівської єпархії була проведена широка екскурсія по історичному храму та музею, що діє при храмі. Далі в неофіційному форматі директор БІНДЦ, доцент УжНУ Ю. Данилець, протоієрей Василь Юрина та вчений секретар БІНДЦ – протоієрей Олександр Монич в теплій атмосфері поспілкувалися з колегами, щодо реалізації в майбутньому спільних історичних, богословських та місіонерсько-проствіницьких

1) У Мукачівській єпархії презентували "Православні монастирі Закарпаття". URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/62593> (дата звернення: 25.11.2020).

2) У Грушівському монастирі відбулася презентація путівника "Православні Монастирі Закарпаття". URL: <https://karpatnews.in.ua/news/5736-u-hrushivskomu-monastyri-vidbulasia-prezentatsiia-putivnyka-pravoslavni-monastyri-zakarpattia.htm> (дата звернення: 25.11.2020).

проектів¹

30 квітня 2015 р. у м. Пряшів (Словаччина) було підписано угоду про міжнародну співпрацю між Православним богословським факультетом Пряшівського університету та Богословсько-історичним науково-дослідницьким центром імені архімандрита Василя (Проніна) Мукачівської єпархії. З благословення Високопреосвященнішого Феодора, архієпископа Мукачівського та Ужгородського від Центру угоду підписував його директор, к.і.н., доцент Юрій Данилець. Від словацької сторони – декан Православного богословського факультету, проф., о. Ян Шафін та протодекан, о. Андрій Нікулін. Міжнародна угода передбачає співпрацю у дослідницьких проектах, які передбачають: мобільність дослідників, спільні наукові проекти, обмін науковим матеріалом, сумісна участь та організація наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, «круглих столів».

Наприкінці зустрічі декан факультету, проф. Я. Шафін передав колезі з Закарпаття перший у році номер наукового видання факультету – «PRAVOSLÁVNÝ BIBLICKÝ ZBORNÍK», що друкується у м. Горлиці (Польща). У цьому виданні доц. Ю. Данилець опублікував статтю присвячену місіонерській діяльності єпископа Дамаскина (Грданічки)².

24 вересня 2015 р. з благословення Блаженнішого Онуфрія, Митрополита Київського і всієї України та на запрошення Предстоятеля Православної Церкви Чеських Земель та Словаччини Блаженнішого Митрополита Ростислава, Високопреосвященніший Феодор, архієпископ Мукачівський і Ужгородський взяв участь в Міжнародній науково-богословській конференції, яка була присвячена 65-й річниці заснування Богословського факультету Пряшівського державного університету³. У роботі конференції

1) УКРАЇНА-УГОРЩИНА. Делегація БІНДЦу відвідала Свято-Троїцький храм в місті Мішкольц. URL: <https://m-church.org.ua/2015/01/26/ukrajina-ugorshhina-delegaciya-bindcu-vidvala-svyato-trojickij-xram-v-misti-mishkolc/> (дата звернення: 29.11.2020).

2) УКРАЇНА-СЛОВАЧЧИНА. Директор БІНДЦ підписав Міжнародну угоду з православним богословським факультетом Пряшівського університету. URL: <https://m-church.org.ua/2015/05/02/ukrajina-slovachina-direktor-bindc-pidpisav-mizhnarodnu-ugodu-z-pravoslavnim-bogoslovskim-fakultetom-pryashivskogo-universitetu/> (дата звернення: 26.11.2020).

3) УКРАЇНА-СЛОВАЧЧИНА. Керуючий Мукачівською єпархією взяв участь у

від Наукового Центру взяв участь його директор Юрій Данилець.

20 квітня 2016 р. директор Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) Юрій Данилець прочитав лекцію для студентів та аспірантів Католицького університету в Ружомберку (Словаччина) на тему «Державно-церковні відносини на Підкарпатській Русі в 1920-1930 рр.». Доповідь інтегрована до курсу, присвяченого історії Чехословаччини міжвоєнного періоду, який читають науковці кафедри історії філософського факультету і виконувалася в рамках гранту Національної стипендіальної програми Словацької Республіки (SAIA)¹.

27 березня 2018 р. кандидати історичних наук, доценти кафедри історії України ДВНЗ «УжНУ», співробітники БІНДЦу Ю. Данилець та В. Міщанин у рамках багаторічної співпраці із Православним богословським факультетом Пряшівського університету у Словаччині взяли участь у роботі X Міжнародної наукової конференції «Pravoslávie a súčasnosť»², яка зібрала студентів, аспірантів, докторантів та інших вчених із кількох країн Європи. Ужгородськими дослідниками були представлені доповіді на теми: «Постать єпископа Миколая (Кутепова) у документах уповноваженого Ради у справах РПЦ у Закарпатській області (1961–1964 рр.)» (Ю. Данилець), «Доповідні записки Уповноваженого ради в справах релігійних культів Петра Лінтура про релігійну політику на Закарпатті (1945–1946 рр.)» (В. Міщанин). Виступи у вигляді статей надруковані у науковому збірнику «Pravoslávie a súčasnosť»³. По завершенні конференції відбулася робоча зустріч із деканом Пра-

Міжнародній науково-богословській конференції у Пряшеві. URL: <https://m-church.org.ua/2015/09/25/ukrajina-slovakiya-keruyuchij-mukachivskoyu-jeparxijeyu-vzyav-uchast-u-mizhnarodnij-naukovo-bogoslovskij-konferenciji-u-pryashevi/> (дата звернення: 26.11.2020).

1) УКРАЇНА-СЛОВАЧЧИНА. Директор БІНДЦу прочитав лекцію для студентів у Ружомберку. URL: <https://m-church.org.ua/2016/04/22/direktor-bindcu-prochitav-lekciyu-dlya-studentiv-u-ruzhomberku/>

2) Науковці кафедри історії України представили здобутки підрозділу на міжнародних конференціях у Словаччині та Чехії. URL: [https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/19788/2018-04-01-19788\(дата звернення: 26.11.2020\).](https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/19788/2018-04-01-19788(дата звернення: 26.11.2020).)

3) PRAVOSLÁVIE A SÚČASNOSŤ X. Zborník príspevkov z X. vedeckej konferencie študentov, absolventov a mladých vedeckých pracovníkov Prešov, 27. marec 2018. URL: <https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Kocvar8/subor/9788055520940.pdf> (дата звернення: 26.11.2020).

вославною богословського факультету професором Яном Шафіним, на якій обговорено перспективи подальшої співпраці.

Таким чином, аналіз діяльності БІНДЦ свідчить про активну дослідницьку роботу науковців у всіх сферах історичної та богословської науки.

РЕЗЮМЕ

У статті аналізується дванадцятирічна діяльність Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна). Центр було створено з благословення керуючого Мукачівською єпархією архімандрита (нині – митрополита) Феодора (Мамасуєва) у 2008 році. Авторами висвітлено основні напрямки в роботі центру: науково-видавнича діяльність; проведення наукових конференцій, «круглих столів», презентацій, виставок; міжнародна співпраця.

Ключові слова: *Мукачівська єпархія, Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василя (Проніна) (БІНДЦ), конференції, публікації, видавнича діяльність.*

SUMMARY

THEOLOGICAL-HISTORICAL RESEARCH CENTER NAMED AFTER ARCHIMANDRITE VASILY (PRONIN): MAIN DIRECTIONS OF ACTIVITY (2008-2020)

The article analyzes the twelve-year activity of the Theological-Historical Research Center named after Archimandrite Vasily (Pronin). The center was established with the blessing of Archimandrite (now Metropolitan) Theodore (Mamasuev), the head of the Mukachevo Diocese, in 2008. The authors highlight the main directions in the work of the center: research and publishing activities; holding scientific conferences, "round tables", presentations, exhibitions; international cooperation.

Keywords: *Mukachevo Eparchy, Theological-Historical Research Center named after Archimandrite Vasily (Pronin) (BINDC), conferences, publications, publishing.*